

Lommar och vindkraftverk

Senast uppdaterad 25 juni 2026.

Ersätter tidigare version, daterad 8 april 2014

Innehåll

Inledning	sid. 1
Lommar och vindkraftverk	sid. 2
Tillståndprocessen i korthet	sid. 3
När man får kännedom om ett vindkraftsprojekt	sid. 4
Fältinventeringar i samband med tillståndprocessen och inom kontrollprogram	sid. 4
Speciellt för smålommen	sid. 5
Speciellt för storlommen	sid. 7
Kontrollprogram	sid. 8
Frågor och synpunkter	sid. 8

Inledning

Projekt Lom, liksom lokala-regionala föreningar och privatpersoner med kunskap om det lokala fågellivet, får årligen ett ganska stort antal förfrågningar om lommar och vindkraft, i första hand från konsulter som anlitas för utredningar och inventeringar i samband med prospekteringen av en vindpark. Mot den bakgrunden har Projekt Lom tagit fram ett PM som i sin första version lades ut på hemsidan 2014. PM-et har nu uppdaterats med hänsyn till bättre kunskap om hur lommarna kan påverkas när vindkraftverk anläggs i närheten av en häckningsplats och en ökad insikt att bedömningar inte får begränsas till enbart häckningsplatsen utan måste innefatta kringliggande vatten som lommarna utnyttjar för bland annat födosök eller sociala aktiviteter tillsammans med artfränder¹.

PM-et syftar till att:

- Informera om de rekommendationer om hänsyn som gäller för smålommen och storlommen.
- Kortfattat redogöra för tillståndprocessen.
- Redovisa aspekter som bör beaktas vad avser lommarna, t.ex. i kontakter med företrädare för vindkraftsbolag och deras konsulter, vid bedömningar av exempelvis en konsultrapport eller i formella skrivelser.

¹ Eriksson, M.O.G. 2025. The occurrence and breeding success of Red-throated Loon *Gavia stellata* and Black-throated Loon *Gavia arctica* in the vicinity of land-based wind turbines. [Sammanfattning på Svenska: Smålommens *Gavia stellata* och storlommens *Gavia arctica* förekomst och häckningsframgång i närområdet kring landbaserade vindkraftverk.] *Ornis Svecica* 35: 64–88, <https://doi.org/10.34080/os.v35.26492>.

Vanligen bedöms påverkan på fåglar med hänsyn till risken för *kollisioner*, att fåglarna undviker närområdet kring en vindkraftsanläggning på grund av störningar och miljöförändringar (s.k. *funktionell habitatförlust*), och *barriäreffekter* kopplade till att fåglarna väjer för vindsnurrorna och tvingas till en omväg, t.ex. i samband med flyttning eller (och som är aktuellt för lommarna) mer lokala och dagliga förflyttningarna mellan häckningsplatsen och andra sjöar.

Lommarna, liksom bland annat olika arter av rovfåglar, ges ofta speciellt fokus i utredningar och inventeringar vid planeringen av en vindpark. För dessa arter plus flera andra gäller riktlinjer om skyddsavstånd mellan häckningsplatser och vindkraftverk, redovisade i en syntesrapport av Naturvårdsverket, utgiven 2017². Under planeringsfasen av en vindpark leder rekommendationerna ganska ofta till justeringar och anpassningar av antalet turbiner och deras placering.

Texten har stämts av mot BirdLife Sveriges riktlinjer om fåglar och vindkraft (senast uppdaterad 2023)³, för att säkerställa en samstämmighet vad avser bedömningar och rekommendationer.

Lommar och vindkraftverk.

För övervintrande lommar i havsmiljöer är det väldokumenterat att i varje fall smålommen undviker närområdet kring havsbaserade vindkraftverk, med en påtaglig undvikandeeffekt upp till ungefär 5 km och mätbar upp till ungefär 15 km⁴. I konsekvens med detta har risken för kollisioner bedömts vara liten. Resultaten bygger på undersökningar i tyska och danska havsmiljöer, varför de bedöms gälla även för svenska förhållanden.

Däremot har kunskapen om hur lommarna påverkas av landbaserade vindkraftverk varit mer begränsad. Hittillsvarande rekommendationer om att inte bygga vindkraftverk inom ett avstånd upp till 1 km från häckningsplatserna, och för smålommens del inte heller i flygstråken mellan häckningsplatser och fiskevatten, bygger på generella bedömningar om störningskänslighet, uppträdanden och beteenden⁵. Men hänsyn till bland annat lommarnas häckningsplatser leder ibland till ganska omfattande anpassningar under prospekteringen av en vindpark. Mot den bakgrunden har Projekt Lom gjort uppdaterade bedömningar, publicerade 2025. De bygger på jämförelser av de båda lomarternas förekomst och häckningsframgång före respektive efter att vindkraftverk i närheten av en häckningsplats har tagits i drift⁶. Nätverket av frivilliga inom Projekt Lom har bidragit med en stor del av underlaget.

² Rydell, J. Ottvall, R., Pettersson, S. & Green, M. 2017. Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss. Uppdaterad syntesrapport 2017. *Naturvårdsverket Rapport 6740*.
<https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/6700/978-91-620-6740-3.pdf>.

³ <https://cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/2023/12/Riktlinjer-BirdLife-Sverige-Vindkraft-231203.pdf>.

⁴ T.ex.: Fox, A.D. & Petersen, I.K. 2019. Offshore windfarms and their effects on birds. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 113: 86–101; <https://pub.dof.dk/artikler/454/download/doft-113-2019-86-101-havvindmoeller-og-deres-paavirkning-af-fugle>.
Heinänen, S., Żydelis, R. Kleinschmidt, B., Dorsch, M., Burger, C., Morkūnas, J., Quillfeldt, P. & Nehls, G. 2020. Satellite telemetry and digital aerial surveys show strong displacement of red-throated divers (*Gavia stellata*) from offshore wind farms. *Marine Environment Research* 160: 104989,
<https://doi.org/10.1016/j.marenvres.2020.104989>.
Garthe, S., Schwemmer, H., Peschko, V., Markoes, N., Müller, S., Schwemmer, P. & Mercker, M. 2023. Large-scale effects of offshore wind farms on seabirds of high conservation concern. *Scientific Reports* 13: 4779,
<https://doi.org/10.1038/s41598-023-31601-z>.

⁵ T.ex. sid. 51–52 i Naturvårdsverkets syntesrapport från 2017,
<https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/6700/978-91-620-6740-3.pdf>.

⁶ Eriksson (2025), se fotnot 1.

På basis av uppdaterad kunskap, till stor del baserad på svenska förhållanden, har rekommendationerna således setts över och uppdaterats, som följer:

- En sammanvägd bedömning av undersökningar i Skottland, Norge och Sverige leder till bedömningen att risken för kollisioner med vindkraftverk är låg⁷.
- Man kan inte utesluta att både smålommen och storlommen undviker häckningsplatser efter att vindkraftverk i närområdet har tagits i drift. Men indikationerna är svaga och skiljer sig från de väldokumenterade resultaten för övervintrande smålommar i havsmiljöer⁸. Avsaknaden av övertygande indikationer på ett undvikandebeteende kan bero på att lommarna är långlivade och att gamla fåglar återkommer till samma häckningsplats även efter att en vindpark har anlagts i närheten. Men vi vet inte om yngre fåglar på lägre sikt tar över. För bättre klarhet i den frågan krävs långsiktiga uppföljningar över åtminstone en generation (9–10 år), en tidshorisont som sällan finns i de kontrollprogram som har genomförts efter att en vindpark har tagits i drift.
- För smålommen visar jämförelser av häckningsutfallet på samma plats före respektive efter att vindkraftverk har anlagts i närheten på en negativ effekt efter driftstart inom ett avstånd på 1–2 km från närmaste vindkraftverk. Försämringen tycks bland annat vara kopplad till en sämre överlevnad bland ungarna⁹. Resultatet väcker frågor om en barriäreffekt orsakad av vindkraftverk placerade i flygstråken mellan häckningsplats och fiskevatten kan ha tvingat lommarna till omvägar förbi vindkraftverken, med en ökad energiåtgång och minskad matningsinsats som följd¹⁰.
- En motsvarande jämförelse för storlommen visar inte på någon liknande negativ effekt, men resultaten ska tas med en reservation för att ett litet antal häckningssjöar ingick i underlaget. Därför ska rekommendationen om att undvika vindkraftverk inom 1 km från häckningsplatsen fortsatt gälla, med hänsyn till ett försiktighetstänkande¹¹.

Tillståndprocessen i korthet

Driften av en vindpark klassas som *miljöfarlig verksamhet*, och ansökningarna ska därför prövas av *miljöprövningsdelegationen* som utgör av självständig del av länsstyrelserna. Inför ansökan ska vindkraftsbolaget ta fram en *miljökonsekvensbeskrivning* (MKB). Som underlag till en MKB finns i regel ett flertal utredningar och inventeringar som belyser en stor bredd av olika miljöaspekter. Bedömningar om hur olika fågelarter kan påverkas utgör ofta en viktig del av MKB-underlaget.

⁷ T.ex.: Bevanger, K., Berntsen, F., Clausen, S., Dahl, E.L., Flagstad, Ø., Follestad, A., Halley, D., Hanssen, F.E., Johnsen, L., Kvaløy, P., Lund-Hoel, P., May, R., Nygård, T., Pedersen, H.C., Reitan, O., Røskoft, E., Steinheim, Y., Stokke, B & Vang, R. 2010. Pre- and post-construction studies of conflicts between birds and wind turbines in coastal Norway (Bird-Wind). Report on findings 2007-2010. *NINA Report* 620, <https://www.nina.no/archive/nina/pppbasepdf/rapport/2010/620.pdf>.

Furness, R.W. 2015. A review of red-throated diver and great skua avoidance rates at onshore wind farms in Scotland. *Scottish Natural Heritage Commissioned Report* No. 885; <https://www.nature.scot/sites/default/files/2017-07/Publication%202015%20-%20SNH%20Commissioned%20Report%20885%20-%20A%20review%20of%20red-throated%20diver%20and%20great%20skua%20avoidance%20rates%20at%20onshore%20wind%20farms%20in%20Scotland.pdf>.

Pettersson, S., Elfström, M., Eklöf, J. & Ottvall, R. 2024. Vindkraft i skogsmiljö. [Wind power and forest environments.] *Naturvårdsverket Rapport* 7169; <https://www.naturvardsverket.se/4aa519/globalassets/media/publikationer-pdf/7100/978-91-620-7169-1.pdf>.

⁸ Eriksson (2025), se fotnot 1

⁹ Eriksson (2025), se fotnot 1.

¹⁰ Mer utförlig diskussion i Eriksson (2025), se fotnot 1.

¹¹ Eriksson (2025) se fotnot 1.

Ofta blir det en långdragen process över ett antal år från det första initiativet att utreda förutsättningarna för en vindpark till att en färdig MKB kan skickas in för beslut. Ganska tidigt under processen ska vindkraftsbolaget inbjuda till ett *avgränsningssamråd*¹², med syftet att fastställa vad den kommande MKB:n ska innehålla och hur omfattande den ska vara. Inför samrådet ska bolaget redovisa ett underlag som beskriver projektet och tänkbar miljöpåverkan. Både myndigheter och enskilda som bedöms bli berörda ska erbjudas en möjlighet att yttra sig, och det förekommer också att man kallar till ett fysiskt möte. Det är ganska vanligt att inbjudan även går ut till lokala eller regionala föreningar med naturvårdsanknytning, men det är långt ifrån alltid. Men alla som anser sig vara berörda har rätt att delta i samrådet och yttra sig, även om man inte är formellt inbjuden. *Därför är det viktigt att bevaka när information om samrådet går ut, om man som förening eller privatperson vill informera sig och få en möjlighet att påverka.*

Vid sidan om den formella processen förekommer det att föreningar eller enskilda personer informellt kontaktas av exempelvis inhyrda konsulter i samband med utredningar och inventeringar, t.ex. med förfrågningar om fågelarter som kan tänkas bli påverkade av en planerad vindpark. Men rutinerna varierar mellan olika vindkraftsbolag och deras konsulter.

När man får kännedom om ett vindkraftsprojekt

Säkerligen kommer lokala-regionala föreningar eller privatpersoner med kunskap om det lokala fågellivet även framöver att tillfrågas om och förväntas ta ställning till hur bland annat lommarna kan påverkas av vindkraftverk i närområdet kring häckningsplatser och fiskevatten. Bedömningarna får inte begränsas till enbart lommarnas häckningsplatser utan man måste tillämpa ett landskapsperspektiv som innefattar fiskevattnen och andra sjöar som lommarna besöker under häckningstiden, samt flygvägarna mellan dessa. Bedömningarna ska även innefatta sjöar som ligger utanför det avgränsade projektområdet, om de kan antas besökas av lommar häckande inom projektområdet.

Här är några aspekter att beakta vid förfrågningar och bedömningar om vindkraftsprojekt:

- Hur ligger de tilltänkta placeringarna av vindkraftverken i relation till kända häckningsplatser och fiskevatten för storlom eller smålom?
- Är kännedomen tillräcklig vad avser tänkbara häckningsplatser och fiskevatten, liksom andra kringliggande sjöar som lommarna uppsöker under häckningstiden, eller behövs kompletterande inventeringar?
- Finns risk för att flygstråk mellan smålommens häckningsplatser och fiskevattnen påverkas?
- Finns risk för att flygvägar för storlom mellan häckningssjöar och andra sjöar som lommarna uppsöker under häckningsperioden påverkas?

Fältinventeringar i samband med tillståndsprocessen och inom kontrollprogram

Inom ramen för tillståndsprocessen och inför en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) är det vanligt att inventeringar i fält utförs under åtminstone en häckningssäsong. I kontakter med myndigheter, företrädare för vindkraftsbolaget och de konsulter som anlitas, liksom i formella skrivelser, bör man bevaka följande:

- Fältundersökningarna får inte begränsas till en enda säsong. Båda lomarterna avstår regelmässigt från att häcka enstaka år, så man kan inte ta en uppgift om att fåglar har uteblivit något enstaka år som intäkt för att sjön eller tjärnen inte behöver beaktas som en häckningsplats.

¹² Enligt 6 kap. miljöbalken.

- Fältarbetet ska kompletteras med genomgång av relevanta databaser, såsom Artportalen, <https://www.artportalen.se/>, eftersök av historisk information och kontakter med personer med lokalkännedom (och vi kan även hjälpa till från Projekt Lom:s sida). Genomgången ska innefatta både häckningsplatser och fiskevatten.

Vidare är det viktigt att man driver frågan om konsekvent metodik. För båda lomarterna gäller:

- Alla tänkbara häckningsplatser upptill ett avstånd på minst 1 km från föreslagna lägen för vindkraftverken skall besökas vid minst två tillfällen; med ett första besök kring den 1 juni ($\pm$ två veckor) för att lokalisera häckande eller stationära par och ett andra besök kring den 15 juli ($\pm$ två veckor) för eftersök av ungar. Ser man inga lommar vid det första besöket skall ett förnyat besök göras ändå. Det är lätt (även för erfarna inventerare) att t.ex. missa en ruvande fågel i strandkanten. Vid en sent påbörjad häckning kanske fåglarna inte ens var på plats vid det första besöket.
- Vid behov skall man dessutom göra kompletterande besök, t.ex. för att följa upp påbörjade häckningar eller för att följa ungarnas tillväxt (åtminstone tills de blivit mer än halvstora i relation till föräldrarnas längd).
- Fältarbetet bör följa den metod som vi använder inom Projekt Lom. Det innebär i korthet att man noterar antalet lommar, om de uppträder i par eller andra grupperingar, eventuella häckningskriterier (t.ex. ruvande fågel) och eventuella ungar och deras storleksklass¹³. Det är viktigt att man använder sig av en standardiserad metodik, så att resultaten från inventeringarna kan jämföras med andra undersökningar och inventeringar, både i ett regionalt och nationellt perspektiv, inklusive den information som vi har för övrigt inom Projekt Lom. En inventering som inte bygger på etablerad metodik är av ytterst begränsat värde.

Speciellt för smålommen

Bedömningar avseende smålommen ska ske i relation till följande rekommendationer¹⁴:

- ➔ *Idealet är att inga vindkraftverk ska placeras inom ett avstånd av 2 km från häckningsplatsen, med ett avstånd på 1 km som ett absolut minimum. Skyddsavstånden ska räknas från kanten av häckningsgölen.*
- ➔ *Inga vindkraftverk ska placeras i flygstråken mellan häckningsplatser och fiskevatten, med flygkorridorer som håller en bredd av minst 1 km.*

Häckningsplatserna

Med viss grad av generalisering gäller att den idealiska smålomstjärnen är mindre än 1 ha, ligger ganska nära lämpliga fiskevatten och omges av ett öppet myrbälte i barrskog. Men enbart en kartering av habitategenskaper ger en alltför dålig träffbild för att duga för lokalisering av tänkbara häckningsplatser, varför den får inte ersätta en regelrätt fågelinventering¹⁵.

¹³ <https://cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/sites/30/2025/03/Rapporthandledning-version-2025.pdf>. Storleksklass I = <25 % av föräldrafåglarnas längde, storleksklass II = 75, %, storleksklass III = 50–75, storleksklass IV = >75 % av föräldrafåglarnas längd. Ungarnas tillväxt bör följas åtminstone tills de nått storleksklass III.

¹⁴ Eriksson (2025), se fotnot 1.

¹⁵ Dahlén, B., Bradter, U., Ottosson, E. & Eriksson, M.O.G. 2024. Influence of pool habitat characteristics on Red-throated Loon *Gavia stellata* occupancy and reproduction in a Boreal forest landscape. [Smålommens *Gavia stellata* uppträdande och reproduktion i relation till olika habitategenskaper i ett borealt skogslandskap.] *Ornis Svecica* 34: 64–106; <https://doi.org/10.34080/os.v34.23510>.

Vilka tjärnar som används för häckning inom ett projektområde kan växla över tid. En del tjärnar kan vara utan häckande fåglar i flera år, för att sedan återbesättas. Andra tjärnar, med en lång häckningstradition, kan användas framgångsrikt år efter år i årtionden, och över tid bidrar de till en väsentlig del av ungproduktionen. Det är speciellt viktigt att identifiera och skydda dessa¹⁶. Som ett riktmärke, om det saknas mer exakt information om smålommens förekomst, gäller att alla platser med häckning eller närvaro av stationärt par vid något tillfälle under de senaste tio åren ska beaktas.

Som komplement kan en inventering även redovisa övriga småvatten som bedöms kunna vara tänkbara häckningsplatser men där information om förekomsten av smålom saknas. Bedömningarna bör fokusera på små tjärnar (främst <1 ha), avstånd till tänkbara fiskevatten och utbredning av öppen myrmark kring tjärnen.

Fiskevattnen

Men inventeringarna får inte begränsas till att omfatta häckningsplatserna. Det är lika viktigt att lokalisera fiskevattnen och att fastställa flygvägarna mellan häckningsplatser och kringliggande fiskevatten¹⁷. Detta är ofta en förbisedd aspekt i utredningar inför vindkraftsetableringar. Inventeringen bör innefatta en bedömning av alla tänkbara fiskevatten upp till ett avstånd av 10 km från varje tjärn med fastställd närvaro av stationärt par under de senaste tio åren eller som har bedömts vara en lämplig häckningsplats. Den kan innefatta följande moment:

- Information om fiskande smålommar genom sökningar på Artportalen, <https://www.artportalen.se/>, och genom kontakter med personer med kunskap om den lokala/regionala fågelfaunan. Men oftast behövs kompletterande fältstudier som i första hand bör ske under den period då smålommen matar sina ungar, dvs. mellan början-mitten av juli till början av augusti.
- Även information om fiskfaunan i sjöarna kan ge vägledning, med fokus på sjöar med goda bestånd av småvuxen (<20 cm) laxartad och mörtartad fisk. Informationen kan finnas i relevanta databaser, såsom Nationellt register över provfisker (NORS, <https://www.slu.se/miljoanalys/statistik-och-miljodata/miljodatakatalogen/nors/>), eller erhållas genom lokal kännedom.

Flygvägarna mellan häckningsplatser och fiskevatten.

Idealet är att kartera flygvägarna genom direkta observationer av smålommar som transporterar bytesfisk till ungarna.

Närhelst det är möjligt och förutsatt att man kan finna utsiktsplatser där inte fåglarna störs, bör fältarbetet innefatta observationspass vid häckningstjärnar med syftet att studera flygriktningarna för in- och utflygande fåglar. Parallellt bör man utföra bevakningar vid smålommens fiskevatten, för att ta ut flygriktningarna för smålommar som anländer till eller lämnar sjön, och notera speciellt om lommarna flyger iväg med bytesfisk för matning av unge/ungar. Sådana observationer indikerar att det finns en häckningsplats, som kan vara belägen på 10 km avstånd eller mer, i den aktuella riktningen. Planerar man att bygga vindkraftverk i den aktuella riktningen måste häckningsplatsen eller -platserna lokaliseras.

Fältarbetet ska koncentreras till den period då ungarna matas, med ambitionen att samla in uppgifter på basis av totalt 20–30 observationstimmar, fördelade i pass på några timmar över

¹⁶ Eriksson, M.O.G. & Åhlund, M. 2013 Dynamiken i smålommens *Gavia stellata* val av häckningslokaler – övergivande, ny- och återetableringar. *Ornis Svecica* 23: 130–142; <http://www.projekt-lom.com/Ornis%20Svecica%2023%20130-142.pdf>.

¹⁷ Dahlén m.fl. (2024), se fotnot 15.

matningsperioden såväl som olika tider på dygnet. Flygturer mellan fiskevattnen och häckningsplatsen förekommer under hela den ljusa delen av dygnet, och ofta (men inte alltid) med en större aktivitet under morgon- och kvällstimmar.

Men en stor del av alla påbörjade häckningar misslyckas före kläckningen¹⁸, och det förekommer att ungar saknas på alla häckningsplatser som man har lokaliserat under fältarbetet. I sådana lägen ska fältarbetet koncentreras till observationspass vid fiskevattnen, för att fastställa flygriktningarna för lommar som anländer till eller lämnar sjön.

Ofta (men inte alltid) företar smålommarna sina födosökturer till samma eller ett fåtal fiskevatten. När en lom startar tar den oftast höjd genom att cirkla runt ett antal varv, ibland i en vid radie, innan den mer eller mindre spikrakt flyger mot fiskevattnet (om man befinner sig vid en häckningstjärn för smålom) eller mot häckningsplatsen (när lommen startat från ett fiskevatten). Det kan ta några minuter innan lommen drar iväg och ibland kan det vara svårt att följa den.

Slutligen kan observationerna vid häckningsplatser och fiskevatten kompletteras med observationer från platser i terrängen med god överblick över det luftrum där man förväntar sig att fåglarna passerar under flygturerna (se även den nedanstående texten om storlommen).

Ljudboxar kan vara ett komplement vid kartering av flygvägar, men de kan inte ersätta observationer vid häckningsplatser och fiskevatten eller spaning efter flygande fåglar. Det är långt ifrån alltid att förbiflygande smålommar kacklar, och inflygningar till häckningsvatten med fisk till unge eller ungar sker utan lätesyttringar.

Speciellt för storlommen

Det finns inte lika entydiga indikationer som för smålommen på att storlommens förekomst och häckningsutfall påverkas på häckningsplatser med vindkraftverk i närheten. Men resultaten ska tas med reservationen att de bygger på data från bara ett fåtal häckningssjöar. Därför ska bedömningar avseende storlommen ske i perspektivet av ett försiktighetstänkande¹⁹:

- ➔ *Rekommendationen att inga vindkraftverk ska placeras inom ett avstånd av 1 km från häckningsplatsen ska fortsatt gälla. Avståndet ska normalt räknas från kanten av häckningssjön men vid större sjöar eller i skärgårdsmiljö kan de räknas från stranden av den del av sjön/viken/skärgårdsavsnittet som ligger i direkt anslutning till häckningsplatsen.*
- ➔ *Inga vindkraftverk ska placeras i flygstråken mellan storlommens häckningssjöar och andra sjöar som lommen besöker under häckningsperioden.*

Som ett riktmärke, om det saknas mer exakt information om storlommens förekomst över tid, gäller att alla sjöar med häckning eller närvaro av stationärt par vid något tillfälle under de senaste tio åren ska beaktas. Här kan resultat av sökningar på Artportalen, <https://www.artportalen.se/>, och kontakter med personer med kännedom om det lokala/regionala fågellivet ge vägledning.

Speciellt under den senare delen av sommaren och hösten (juli-september) kan ett betydande antal storlommar röra sig mellan olika sjöar, framförallt under gryning och skymning. Det kan t.ex. röra sig om flygningar från häckningssjöarna till andra sjöar där lommar samlas i grupperingar som vi bedömer vara av social karaktär²⁰. Därför ska

¹⁸ T.ex. Dahlén, B. & Eriksson, M.O.G. 2002. Smålommens *Gavia stellata* häckningsframgång i artens svenska kärnområde. [Breeding success of the Red-throated Diver *Gavia stellata* in the core area of the Swedish population.] *Ornis Svecica* 12: 1–33. <https://doi.org/10.34080/os.v12.22452>.

¹⁹ Eriksson (2025), se fotnot 1.

²⁰ Mer utförlig diskussion i Eriksson (2025), se fotnot 1.

eftersöket av fåglar i kända eller tänkbara häckningssjöar kompletteras med observationer från platser i terrängen med god överblick över det luftrum där man förväntar sig att fåglarna passerar under flygturerna mellan olika sjöar. Flygintensiteten torde vara högst från strax före solnedgången till mörkrets inbrott och under tidig gryning till soluppgången, men den är väderberoende varför flera observationstillfällen behövs för bedömningar av omfattningen.

Kontrollprogram

Ibland innefattar ett tillstånd att uppföra och driva en vindpark krav på ett kontrollprogram för att följa upp och utvärdera eventuell miljöpåverkan. Vid kontakter med vindkraftsbolag eller deras konsulter, och om man formellt yttrar sig t.ex. i samband ett avgränsningssamråd, bör man beakta följande:

- Om projektet omfattar vindkraftverk inom rekommenderade skyddsavstånd, i smålommens flygstråk eller i flygvägar mellan storlommens häckningsplatser och kringliggande sjöar, ska man inom ramen för ett kontrollprogram följa upp lommarnas förekomst och häckningsresultat med den metod som generellt används inom Projekt Lom.
- Kontrollprogrammet ska omfatta minst en lom-generation, dvs. 9–10 år, så att man får ett tillräckligt underlag för eventuell påverkan på lommarnas förekomst och häckningsutfall²¹.

Hela tidshorisonten på en generation täcks sällan upp i de kontrollprogram som har genomförts efter att en vindpark har tagits i drift, varför deras värde som underlag för bedömningar av eventuell påverkan kan ifrågasättas.

Vid kontakter med företrädare för vindkraftsbolag och konsulter, liksom i formella yttranden, bör man framföra önskemål om att alla resultat från fågelinventeringar i samband med planeringen och driften av en vindkraftsanläggning ska vara öppet och enkelt tillgängliga för alla intresserade, och att alla fågelobservationer ska redovisas på Artportalen. På detta sätt kan vi på sikt skaffa oss en bättre kunskap om hur lommarna påverkas.

Frågor och synpunkter

För frågor och diskussion är du välkommen att kontakta Mats Eriksson, tel. 070-609 94 33, e-post eriksson.tommered@telia.com.

Samma gäller om du har synpunkter på texten, eller förslag på ändringar eller förbättringar.

²¹ Mer utförlig diskussion i Eriksson (2025), se fotnot 1.